

N:o 230.

Af Herr J. Rundbäck: Att hvarje vid fast eller ambulatorisk folkskola anställd examinerad lärare måtte erhålla den ordinarie lönen af Staten, på samma gång folkskolorna ordnas efter folk-mängden.

Sedan Kongl. Maj:t och Riksdagen, på sätt Kongl. Kungörelsen den 13 Mars 1846 närmare bestämmer, till folkundervisningens befrämjande åt församlingar, under namn "folkskoleafgift", öfverlätit hälften af den s. k. personliga skyddsafgiften, hafva vid nästan alla derefter följande riksdagar förslag framkommit, gående derpå ut att äfven återstående delen af sagda afgift måtte till samma ändamål anvisas. Syftmålet med dessa förslag är visserligen icke ännu vunnet; ty ännu har den, efter min tanke, rigtiga grundsats äfven härvidlag blifvit följd, att särskilda statsinkomster icke skulle anvisas till vissa bestämda utgifter, utan borde statsinkomsterna i stället först ingå i statskassan för att derifrån sedermera utanordnas till behofvens fyllande; — men till den åtgärd hafva dock dessa framställningar ledt, att 1865 års Riksdag till Kongl. Maj:t aflät en underdånig skrifvelse med anhållan, att Högstdensamme måtte låta undersöka och utreda, huruvida icke äfven den återstående delen af den personliga skyddsafgiften kunde till församlingarne öfverlätas.

Då jag — utan att bestrida nyttan af den begärda utredningen — ej kan godkänna den grundtanke, som genomgår berörda skrifvelse, emedan den strider mot den grundsats, som hitintills iakttagits vid beviljandet af anslag till folkundervisningen; så finner jag mig föranlåten härå fästa uppmärksamheten för att i tid, om möjligt, vinna ändring och rättelse. Af omrörda skrifvelse framgår nemligen, att, för den händelse återstående delen af skyddsafgiften skulle till församlingarne öfverlätas, ytterligare bidrag då icke till folkundervisningen från Statens sida skulle ifrågakomma. Om genom ett dylikt förfarande många omvägar skulle undvikas, som nu nödvändigtvis följa för att erhålla anslagna medel; så torde icke förthy folkskolan på en dylik anordning förlora; ty icke nog med att de på så sätt afsedda medel skulle blifva otillräckliga, de skulle äfven, illa fördelade och ofta äfven illa användade, hvarpå exempel ej saknas med den andel, som redan blifvit öfverläten, ej kun-

na åstadkomma så fördelaktiga resultat som direkta anslag, vid hvilka Riksdagen kan fästa nödiga villkor och hafva tillbörlig kontroll.

I stället för att således öfverlåta äfven återstående delen af personliga skyddsafgiften till församlingarne, skulle det utan tvifvel vara långt lämpligare att återtaga den del af samma afgift, som redan blifvit lemnad, såväl som öfriga anslag — med undantag af dem som utgå till folkskolelärare-seminarierna, till inköp af skolmateriel samt till skolinspektörers aflöning — hvilka utgå till folkundervisningen, mot det Staten förbunde sig, att till hvarje vid fast eller ambulatorisk skola anställd examinerad lärare utbetala hela ordinarie lönen, så att församlingarne endast hade att förse lärarne med husrum, vedbrand, kofoder och planteringsland.

Om här antydda aflöningssätt och grundsats för Statens bidrag till folkundervisningen blefve antagen, vore nödigt och rättvist, att en viss gräns, vare sig efter folkmängden eller de skolpligtiga barnens antal, för folkskolornas antal bestämdes. Att en dylik gräns eller fördelningsgrund förr eller sednare måste blifva af nöden, om folkundervisningen skall blifva allmän, skolorganisationen ändamålsenlig, torde icke behöfva bevisas, då man känner, att den nuvarande, — "inom hvarje församling skall finnas minst en, helst fast skola", — mångenstädes icke är lämplig. För folkupplysningens jemna och allmänna spridning är således ej nog, att man blott anordnar medel efter folkmängden, utan man måste ock se till, att undervisningsanstalterna och lärarekrafterna stå i ett regelrätt förhållande till lärjungeantalet. För egen del anser jag, att högsta antalet barn, som rimligtvis kan tilldelas hvarje folkskoleldistrikt med ordinarie lärare, ej bör omfatta flera än 100 till 150. Det antal folkskolor, landet efter en dylik fördelningsgrund skulle behöfva, torde belöpa sig till cirka 4,000, och det bidrag Staten, efter nu gällande aflöningsgrund, till lärarne skulle utbetala, komme således att uppgå till cirka 2 millioner R:dr R:mt.

Det torde väl knappast behöfva erinras, att detta bidrag icke blefve någon ny utgift, då största delen af hvad som sålunda komme att utgå redan nu utgår till de i gång varande folkskolorna. Skulle möjligtvis den antydda summan visa sig större än nuvarande utgifter, eller otillräcklig för ändamålet, är dock anslaget af den stora vikt, att det minst bland alla bör nedsättas. Oafsedt, som jag tror, enkelheten i förestående förslag, vågar jag äfven hysa den åsigt, att rättvisa och billighet likaledes tala för detsamma; ty det kan icke vara annat än billigt och rättvist, om Staten till de barn, som erhålla sin uppfostran i folkskolan, bidrage med 5 R:dr mot 100 R:dr, som tvifvelsutan hvarje lärjunge uti elementar-läroverken är-ligen kostar Staten.

På grund af hvad jag sålunda haft äran andraga, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen ville taga i öfvervägande och besluta, det hvarje vid fast eller ambulatorisk folkskola anställd examinerad lärare

mätte erhålla den ordinarie lönen af Staten, på samma gång folkskolorna ordnas efter folkmängden.
Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 25 Januari 1868.

J. Rundbäck.

N:o 231.

A/ Herr J. Rundbäck: Angående vissa förändringar i lagstiftningen för enskilda banker.

Då man troligen i all framtid förgäfvets får vänta på lösningen af det framställda problemet: "I hvad förhållande skall ett lands sedelstock stå till dess metalliska valuta?" så torde det icke vara alldeles välbetänkt, att man, under så ovisst förbudan, låter vårt cirkulationsmedel småningom förvandla sig till endast papper. Anledningen till en sådan förmodan eller, om man så vill, farhåga, hemtar jag deraf, att, när jag öfverser rapporterna om Riksbankens metalliska kassas ställning under sednare decenniet, så visar det sig, att, under det den metalliska kassan varit i ett nästan oafbrutet sjunkande, så har sedelemmissionen, förnämligast de enskilda bankernas, varit i ett lika oafbrutet stigande. Att af denna orsak någon fara för Riksbanken skulle vara för handen, tror jag visserligen icke, helst den eger en så betydande grundfond; men till ett varnande "se opp!" manar dock denna ovanliga och ständiga ebb å ena och flod å andra sidan. — Att Riksbanken också, för den händelse denna disproportion emellan dess metalliska kassa och den i cirkulation varande sedelmassan kommer att fortfares, kan komma i förlägenhet, låter åtminstone tänka sig. Möjligt torde det icke heller vara för Riksbanken, förtröstan på dess metalliska kassa och soliditet i öfrigt må nu vara aldrig så stor, att i längden, man må omgärda dess fonder aldrig så väl, upprätthålla värdet af denna sig oupphörligen ökande massa af kreditsedlar. Så länge allt emellertid går den lugna stråten